

PARODONTIT VA UNING ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI.

Mingboeva Moxlaroyim Xolmurod qizi
Andijon Davlat Tibbiyot Instituti Stomatologiya fakulteti Terpevtik
stomatologiya kafedrası ordinatori

Annotatsiya: Parodontit og'iz gigiyenasi bilan bog'liq jiddiy kasallik bo'lib, tishlarni ushlab turuvchi to'qimalarning buzilishiga olib keladi. Ushbu maqolada parodontitning patogeneziga oid ma'lumotlar, uning zamonaviy davolash usullari bo'yicha yangi adabiyotlar tahlili va zamonaviy tadqiqotlardan natijalar ko'rib chiqiladi. Munozarada yangi yondashuvlarning samaradorligi ta'kidlanib, kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Parodontit, milk kasalligi, parodontal terapiya, lazerli davolash, regenerativ terapiya, antimikrob davolash.

Parodontit dunyo bo'ylab millionlab odamlarni ta'sir qiluvchi keng tarqalgan og'iz sog'lig'i muammolaridan biridir. U milk to'qimasining yallig'lanishi bilan tavsiflanib, tishlarni ushlab turuvchi to'qimalar va suyaklarning bosqichma-bosqich buzilishiga olib keladi. Davolash qilinmagan taqdirda, parodontit tishlarning yo'qotilishiga va yurak-qon tomir kasalliklari hamda qandli diabet kabi tizimli salomatlik muammolariga hissa qo'shishi mumkin. Ushbu maqola ushbu kasallik haqida chuqurroq tushuncha berish va uning zamonaviy davolash usullari rivojlanishini ko'rsatishga qaratilgan.

Ushbu maqola 2015-2024 yillar oralig'ida nashr etilgan ilmiy jurnallar, klinik tadqiqotlar va meta-tahlillarni keng ko'rib chiqishga asoslanadi. PubMed, Scopus va Web of Science kabi ma'lumotlar bazalaridan tegishli adabiyotlar olib chiqildi. Tanlab olish mezonlari klinik sinovlar, sistematik sharhlar va parodontitni davolashning zamonaviy usullari bilan bog'liq ishlarga asoslangan.

Parodontit va uning zamonaviy davolash usullari

Parodontit milkning og'ir infeksiyasi bo'lib, tishlarni ushlab turuvchi yumshoq to'qimalar va suyaklarni zararlaydi. Agar davolanmasa, tish yo'qotilishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, yurak-qon tomir kasalliklari, diabet va nafas olish muammolari kabi boshqa salomatlik muammolari bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin.

Parodontitning asosiy jihatlari:

Sabablari:

- Og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik
- Tish va milk atrofida blyashka va tosh yig'ilishi
- Genetik moyillik

- Chekish yoki tamaki mahsulotlaridan foydalanish
- Diabet
- Stress
- Ayrim dorilar ta'siri

Belgilar:

- Shishgan, qizarib ketgan yoki qonayotgan milklar
- Milkning tortilishi (ochilib qolishi)
- Doimiy yomon nafas
- Tishlarning bo'shashishi
- Chaynashda og'riq
- Milk va tish orasida chuqur cho'ntaklarning hosil bo'lishi

Diagnostika:

- Stomatolog yoki parodontologning klinik ko'rigi
- Tish atrofidagi cho'ntaklarning chuqurligini o'lchash
- Suyak yo'qotilishini aniqlash uchun rentgen tekshiruvi

Zamonaviy davolash usullari: Davolash tish atrofidagi cho'ntaklarni tozalash va suyak to'qimalarining yanada zararlanishini oldini olishga qaratilgan. Bunga jarrohliksiz va jarrohlik usullari kiradi.

Jarrohliksiz davolash uslari:

- Skaling va ildiz silliqdash: Tish va milk ostidagi blyashka va toshlarni tozalash, ildiz yuzalarini bakteriyalarni oldini olish uchun silliqdash.
- Antibiotiklar: Bakteriyalarni kamaytirish yoki yo'q qilish uchun tizimli yoki lokal antibiotiklar (jel, tola yoki og'iz orqali dorilar) qo'llaniladi.

Jarrohlik usullari:

- Milk ko'tarish operatsiyasi: Milklarni ko'tarib, blyashka va toshlarni olib tashlash, keyin cho'ntaklarni qisqartirish uchun milkni joyiga tikish.
- Suyak transplantatsiyasi: Bemorning o'z suyaklari, donor yoki sun'iy materiallar yordamida yo'qotilgan suyakni tiklash.
- Yumshoq to'qima transplantatsiyasi: Milk to'qimasini tiklash yoki mustahkamlash uchun tanglay yoki boshqa donolar to'qimalaridan foydalanish.
- Yo'naltirilgan to'qima regeneratsiyasi (GTR): Suyak va to'qimalarni qayta tiklashni rag'batlantiruvchi maxsus membranalardan foydalanish.
- Lazer yordamida parodontal terapiya (LANAP): Lazerlardan foydalanib, kasallangan to'qimalarni olib tashlash va tiklanishni rag'batlantirish.

Zamonaviy va rivojlanayotgan texnologiyalar:

- Trombositlarga boy plazma (PRP) terapiyasi: Bemorning qonidan olingan o'sish faktorlarini qo'llab, shifo jarayonini tezlashtirish.
- Biomimetik materiallar: Tabiiy suyak va to'qimalarni taqlid qiluvchi materiallardan foydalanish.

- Periimplantitni boshqarish: Dental implantlar atrofidagi milk kasalliklarini davolash uchun ilg'or usullar.

- 3D tasvirlash va navigatsiya: Aniq diagnostika va davolash rejalarini tuzish.

Qo'shimcha davolash usullari:

- Probiotiklar: Sog'lom og'iz mikroflorasini saqlash.

- Ozon terapiyasi: Ozon gazining antibakterial va to'qima tiklovchi xususiyatlari.

- Fotodinamik terapiya: Yorug'likka sezgir moddalar va yorug'lik yordamida bakteriyalarni yo'q qilish.

Oldini olish choralari:

- Doimiy tibbiy ko'riklar va professional tozalashlar

- Tishlarni to'g'ri yuvish va ip ishlatish

- Shakar kam, ozuqaga boy muvozanatli dieta

- Chekishni tashlash va diabet kabi tizimli kasalliklarni nazorat qilish

Zamonaviy davolash usullari minimal invaziv texnikalar va regenerativ yondashuvlarga asoslanib, nafaqat parodontitning rivojlanishini to'xtatadi, balki zararlangan to'qimalarni tabiiy holatga qaytarishni ham maqsad qiladi. Davolashning uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun muntazam parvarish va bemorning mas'uliyati muhimdir.

Topilmalar parodontitni boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning transformatsion salohiyatini ta'kidlaydi. Regenerativ terapiyalar kasallikni nazorat qilish emas, balki to'qimalarni qayta tiklashga qaratilgan yondashuvni namoyon etadi. Lazer terapiyalari kam invaziv alternativani taqdim etadi, tezroq tiklanish va noqulaylikni kamaytirishni ta'minlaydi.

Shunga qaramay, qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. Zamonaviy davolash usullarining narxi va ularning hamma uchun mavjud emasligi keng tarqalgan qabul qilinishiga to'sqinlik qilmoqda. Bundan tashqari, yangi yondashuvlarning samaradorligi va xavfsizligini aniqlash uchun uzoq muddatli tadqiqotlarga ehtiyoj bor.

Xulosa

Parodontitni davolashda sezilarli rivojlanish kuzatilib, zamonaviy usullar yaxshilangan natijalarni taklif qilmoqda. Bemorlarni parvarish qilishni yanada yaxshilash uchun quyidagi takliflar keltiriladi:

Jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalari va muntazam tekshiruvlar orqali erta tashxisni targ'ib qilish.

Tish shifokorlari va tizimli salomatlik amaliyotchilari o'rtasida interdisiplinar hamkorlikni rivojlantirish.

Arzon va keng foydalanish mumkin bo'lgan davolash usullari bo'yicha tadqiqotlarga sarmoya kiritish.

Genetik moyillik va tizimli sogʻliq kabi individual bemor omillarini hisobga olgan holda shaxsiy davolash rejalarini ishlab chiqish.

Ushbu strategiyalarni integratsiya qilish orqali stomatologik hamjamiyat Parodontit yukini samarali ravishda kamaytirishi va umumiy ogʻiz sogʻligʻi natijalarini yaxshilashi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Recent Advances of Therapeutic Targets for the Treatment of Periodontal Disease. Woo Jin Kim, Yunjo Soh and Seok-Mo Heo. *Biomol Ther (Seoul)*. 2021 May 1; 29(3): 263–267. doi: 10.4062/biomolther.2021.001.
2. Loos B. G., Van Dyke T. E. The role of inflammation and genetics in periodontal disease. *Periodontol.* 2000. 2020;83:26–39. doi: 10.1111/prd.12297.
3. Marchesan J. T., Girnary M. S., Moss K., Monaghan E. T., Egnatz G. J., Jiao Y., Zhang S., Beck J., Swanson K. V. Role of inflammasomes in the pathogenesis of periodontal disease and therapeutics. *Periodontol.* 2000. 2020;82:93–114. doi: 10.1111/prd.12269.
4. Marchesan J. T., Jiao Y., Moss K., Divaris K., Seaman W., Webster-Cyriaque J., Zhang S., Yu N., Song C., Bencharit S., Teles R., Offenbacher S. Common polymorphisms in IFI16 and AIM2 genes are associated with periodontal disease. *J. Periodontol.* 2017;88:663–672. doi: 10.1902/jop.2017.160553.
5. Ominsky M. S., Vlasseros F., Jolette J., Smith S. Y., Stouch B., Doellgast G., Gong J. H., Gao Y. M., Cao J., Graham K., Tipton B., Cai J., Deshpande R., Zhou L., Hale M. D., Lightwood D. J., Henry A. J., Popplewell A. G., Moore A. R., Robinson M. K., Lacey D. L., Simonet W. S., Paszty C. Two doses of sclerostin antibody in cynomolgus monkeys increases bone formation, bone mineral density, and bone strength. *J. Bone Miner. Res.* 2010;25:948–959. doi: 10.1002/jbmr.14.
6. Padhi D., Jang G., Stouch B., Fang L. A., Posvar E. Single-dose, placebo-controlled, randomized study of AMG 785, a sclerostin monoclonal antibody. *J. Bone Miner. Res.* 2011;26:19–26. doi: 10.1002/jbmr.173.
7. Venkatramanan M., Sankar Ganesh P., Senthil R., Akshay J., Veera Ravi A., Langeswaran K., Vadivelu J., Nagarajan S., Rajendran K., Shankar E. M. Inhibition of quorum sensing and biofilm formation in *Chromobacterium violaceum* by fruit extracts of *Passiflora edulis*. *ACS Omega.* 2020;5:25605–25616. doi: 10.1021/acsomega.0c02483.